

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Фоторепортаж

ДОЛУ КҮШ-БИЛЕ

Бызында муруну-барын таласында тууду материалдар комбинатынын бараанын ырактан-на көкү. Оң девискоринде ажалып хайныгып, чаа туугарларе тууду материалдарын чүдүрүп чорууду туур.

Оң ишти девискоринге, чамдык пед. лабораториялариче бакылатаалы. Лаборант Люба Боровыдхтың ээлир салаалары кескинди демир-бетонну энтиг алгаш, күштүг боктарга чүрра кыстыра берди (ааанда чурукта), оң шынарын хынаары — Любаның кол хулаалары ол.

А күштүг көдүртүр крап белен боктарын автомашиналарга талыпкын, соксаал чок чүдүрер даш ээлгир шипчеп чоруу тээр (оң талаа чурукта). Хой кат ба-жынын бүдүн-бүдүн блок ханалары, дө-

вирилери, чылыг дамчылажынын хоо-лайларын салып дөштү боктары, ишти хос плиталар даш комбинаттын кылын бүдүрер продукцияны көүдөөн, ниитинибиле ам безин тууду материалдарынын 150 ажыг хевирин ол белеткен туур.

Бо комбинат бистин республиканың ту-дуг индустриязынын баштыгызы болганда, оон коллективни тууду материалдарын бол-дунар-ла хайу-биле кылып үндүрер, ол кылымак күш-ажылы-биле ССР Эвилели-нин тургустууғаннадал бөр 50 чыл болур оон төлөпчүгүкүр даш чарышты кал-бартын, шүдүргү ажылдап туур.

В. СУВОРОВ,
инженер.
Н. СИРОТИНИИҢ фотолары.

ШЕХ МУДЖИБУР РАХМАНИИҢ МОСКВАДА КЕЛГЕНИ

Совет элалык чалаанын алуулар абай учуруда, бистин чүрүгүстө келген. Бангладеш Улуу Республиканың премьер-министри шех Муджибур Рахмани Москва чыды-биле уткаан.

Найымаладың Виукоро аэропортуго баш чүдүмү-дарып Бангладеш Улуу Рес-публиканың болгаш Совет Эвилелинин күүрүе тугары-биле, «Совет Эвилелиниң бол-гаш Бангладештиң улустары-ның арасында наймаладык харлаалар догдуу база бы-ымкып турар», «Наймаладык Бангладеш улустуң ала-чыларыга илги байыр» деп транспарантылар-биле аяктаган.

Хулаадуг алачыны уткуу алары-биле Виукоро аэро-порту ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, ССР-ниң Министр-лер Чөвүлелиниң Даргазы Д. С. Понделкин, ССР-ниң Министр-лер Чөвүлелиниң Даргазының ораакчызы В. И. Новиков, ССР-ниң министери А. А. Громыко, А. А. Греско, Б. Н. Бутов, ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң дагымың эконо-мистинге харысталар таласы-биле күүрүе комитетиниң даргазы С. А. Сказков, ССР-ниң министери ораакчы-лары М. Р. Кузнецов, Н. П. Фирюбин, ССР-ниң Бангладеш Улуу Республикада эл-чин В. Ф. Попов, алачыны өскө-даа кирилери келген.

Зауркымы тургаларын арасыга Бангладеш Улуу Республиканың элчин Шамсур Рахман болгаш Индия Республиканың ССР-ге эл-чин Комшарао Шингарао Шет-тинер А. Н. Косыгин, Д. С. Понделкин болгаш өскө-даа Муджибур Рахманга оң үдүн чүдүрүп кирилери байр чедирген.

(СЭТА).

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунда

Февраль 29-та М. А. Яков-тин даргалаашкыны-биле РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң хурамы боуп эрткен. Апаа 1971 чылда Со-веттериниң организацион-массалык ажылдарынын чамдык айти-рилери чугулажып көргөн.

Россия Федерациязынын чөвүр Советтери СЭКП-ниң XXIV съездинин шийитилерин, «Ажыкчы чоппар депу-таттарынын район болгаш хоорай Советтериниң ажылы улам ийи экижер таласы-биле хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалы бол-гаш СЭКП-ниң XXIV съезди-нин шийитилерин күүсө-дир таласы-биле Россияны Совет Федеративтиң Социали-стик Республиказынын ажыкчы чоппар депутаттарынын Со-веттериниң органдарынын дугайында» РСФСР-ниң Дээди Советиниң доктаалы уду-тулап болдураган, органома-лици болгаш култууранын күүсө-диргөө, төсөкү беш чылдык планларын боттадылар таласы-биле организацион улус ажылды чүдүрүп, ботдунуң ажыл-чорудугазынын демоно-ратив принциптерин амыды-рыга улам найымкы чок боттааларын турарын ол ху-ралга демделгөөн.

Чер-чер Советтериниң сесси-ларын чогуур үенде чымыл-дырмып, үстүрүмү, көдө айымак-агыны, чоппун амыды-рал хандырылажып каткы-рыны аныгыларын апаа чугулажып турар аларга. Депутаттарын доктаамал комитеттарынын ажал-чоруду-галары идиелейнчү. Арткан чымыл Советтериниң сессила-рына 680 мун ажал депутат-тар чүрө чугулажып. Доктаа-мал комиссияларын иржи-лгези-биле 170 мун ажал айти-рыкы белеткен болгаш Со-веттериниң сессиаларына чу-гаалажып көргөн.

Күүсөмнарнын, оларын кирилери Советтериниң тур-ган чопуну мурунга, а депу-таттарынын сонгучуларын мурунга өтөттөр бөрүнүн иржилиги аяктаган.

Депутаттарын хой кезиң хоорай, район, көдө, суур Со-веттериниң дугайында РСФСР-нин Хоюуларын итгелде-рилери дүштүр сонгучу-ларга чыда илгич эвонч өскө-даа өтөттөр бөрүн ту-рар. 1971 чылда болгаш сон-гучуларын сонда эрткен 6-ай иштине депутаттарын 95,2 хузу сонгучуларынга өтөттөр берген.

Чер-чер Советтериниң аши-раттары белик мергежилдиң наараар-биле четчелеттинген. Күүсөмнарнын удурутчу ажалдажып белик чегер-леринде болгаш оларын билин бедиңдерин доктаамал ажал-дан турар курстар болгаш совет тургустуу шювоалары улус рокомдары олбан туур. Күүсөмнарның 6 мун ажал даргалары, даргаларына ора-акчылары, секретарлары ала-дык, кезеңге алуумак болгаш бот-өрдөлгө-биле өскө-даа өтөттөр берген чөрүлгө чөрүлгө бөрүн туур.

Чер-чер Советтериниң күүсө-ниң болгаш хой-нитиниң хе-

Кыштаглаашкың — шалыпчы фронт НЕГЕЛДЕНИ ШЫҢҒЫЫРАДЫР

СЭКП Тыва обкомунун бюроруна Тес-Хем районун ажал-агыларында мал кыштаглаашкынын байдалын ажал-агыларынга, ол таласы-биле шийитилерин хулаа алган. Республиканың чамдык ажал-агыларында кыштаглаашкыны дүвүрөңгө болур турарын иди айткан болгаш оон дарын чаладырынын хемчеглерин алырты партиа райкомнарыга, райкүүсөмнарга болгаш ажал-агыларын удурутчуларына дааскан.

Тес-Хем районунуң кохоз-тарында, алачыга «Тес-Хем» совхозта мал чөм чөдүшкө болашкыдан мал кыштаглаашкыны уду бергөдө-ниң кертиге таварып турар. Дина хой коданында мал че-ми төнер шыгаан, «Тес-Хем» совхозтун О. Шыма, У. Шы-наа садырларында мал чы-нарынын коданында ситон куурына шүтүп үндүрн. Февраль 25-теги байдал-биле болгаш районун ажал-агылар-дында чүтлө 1770 тонна бо-лду, 65 тонна концентраты болгаш 100 тонна чүдүктүг чөм артык. Оң дөңгө арин баксыраан малды кыштын артка үстүңчү дүргүзүлдө чөгүрү-биле чөмгерин ажаарына алашкан-даа четир ар-гажык.

Партия организациалары болгаш удурутчулар мал че-мин кертиге алаар таласы-биле чамдык хемчеглерин ач-чорудун кезген. «Тес-Хем» совхоза көдө ажал-агынын Дүргүзүлдө стациямыдан сава-ны пресстен, соотуртуу организациалар турар. «Ал-Эрик» кохоза биле совхоз одараларында дабылдарын ажал-ды чорудун өгөлөн.

Ыччала-даа ол хемчеглер малды нем-биле хандырып болгаш кыштын малды ажыра-дыр бөрүн шийитилерин шы-даас. СЭКП обкомунуң шы-даас республиканың Министр-лер Чөвүлелиниң 1600 тонна савааны соотурган алаш дөң овалдажынын чартык кезин беэи ол районун ажал-агыларын чөдүрн ол шылда-наан. «Ал-Эрик» кохоз сава-ны шүтү соотур албай, а ажал-агыларын чыгарып бө-леткени, олардын дабыл-дарын чоруптайн турган. Бо

дуза көргүсөй, мал ажал-ладга ажал-агымың эвон чө-рүктарын фактыларын тоом-ча чок көрүп, мал кыштаг-лаашкында дүвүрөңгө илгич байдалды хемчег алабайн тур-ган.

Районда хойкуларын хан-дырылажыкче база чогуур кичээлгө салып келген. Автоавталар ховар баар, лотаны үстүленишиң четирин турар. «Тес-Хем» совхозтун дыка хой хойкулары солуннар, жууналарга чамдыгы чок артык. Ырак коданында малчыларга лек-ция, бөдөлгөлөр эвон до-муну турар.

Кыштаглаашкыны бо хире берге байлады тургустуу, чамдык-даа партиа организациаларына, партиа бүлүңге ол дугайын хун айтирмын кылыр тургустуу көргөн.

Тес-Хем районын амынды байдал кавчан тургустууа берген? СЭКП-ниң Тес-Хем районому мал ажалыга парти-ан удурутчулары кони-кашкынын, кыштаглаашкынын чөдүрн чөдүрн бөрүн ооргануларын ажалын бо чугула хемчег чөгүрү-биле улаан-баштаашкынын, кыштаглаашкынын бай-далын хун бөрүңүг кошпаш ды-вон контролюга алашкынын илерен каван четистериң чаладырыны боттут, док-жа хемчеглерин алабайн тур-густуу уруу-дур. Даанды-ган ажал-хемчег дөң хемчег-салганын белеткес мал ажал-ды чорутар-биле өткөш болды. Мал кыштаглаашкы-нында четистериң дарын чаладырыны обкомун бюрору Тес-Хем районун удурутчу-ларын ажалын шыгым иткен. Эске-даа районнар моон чо-гуу тургустуу үндүрн, кыш-таглаашкынын бөдөлгөлөр ажал эртериниң боттут хем-чеглерин алаар хемчег.

К. ШИРИШВ,
СЭКП Тыва обкомунуң көдө ажал-агы кирилери инструктору.

Кыска медээлер

● Бүтү-эвилелиң В. И. Ленин аттыг көдө ажал-агы академиязын академиктериниң болгаш корреспондент кезигүнериниң чык бөрү бо-лур хурамы ботдунуң ажалын дооскан. Академияны 1971 чылда кылын ажалдарын күнделерин болгаш СЭКП ТК-нын ноябрь Пленумуну шийитилериниң дүштүр эр-темдериниң органдарын-нын дугайын апаа чугулаш-кан.

● Чурттуң дөди болгаш тусхай ортумак өөрдиге чер-дериниң башкыларынын база ажал-агыларын ажал-агыларынга турсааткан Бүтү-эвиле-дө чөвүлө хурамы февраль 29-та «Эвилелер» бажымын ботдунуң ажалын өгөлөн. Ону ССР-ниң дөди болгаш тус-хай ортумак өөрдиге мини-стр В. П. Елютин ажалтык. Бо беш чылда бөдик мерге-жилдиң 9 миллион спеди-ализи бөдөлгөлөрүгүк ху-рамын ботдөлгөөн. Сөгүтү уде фа-

МАЛ АЖЫЛЫНДА ЧЕТПЕСТЕРНИИҢ ЧЫЛДАГААНЫ ЧУДЕЛ?

Танды районда «Комму-низмниң херел» кохозтун өтөттү хурамына илгич кылын кохоз баштар чө-рениң даргазы Д. Д. Даргани-да, синал берген ажал-агы чалар-даа мал болгаш чер алачында чамдык чөдүшкө илгичтерин демделген, четпес чөдүшкө шийитилерин чаладырыны кичээлгөйи у-лаан.

Бо ажал-агы эрткен чы-нын күүсөдө эл, сүт, тарва садарыкы планын ажал-агы чөдүшкө. Кохозтун эконо-мияда кол черин мал ажалын алаш турар 100 бөрү туур-туу оналарты 95—100 чөдүр хурамын алаан Оюн Мин-лек, Оюн Бадмы, Монгун Ал-дай-оол, Оюн Ламзы болгаш өскө-даа шалмычалар хой. Оюн Иок-Бик, Елена Чеботе-ва, Сара Салак илгич салы-нар болгаш илгичтен не 1549—1796 аитып сүттү салган. Топ сүт-баран фермада шийитил-беле 1970 чылда бир илгичтен 1250 кг сүттү салган болза, 1971 чылда —1642 кг болган.

Илгичте-даа малды чаш толун калган алыр мурун-куудан дыка кудулаан. Эрткен чымын төрүрү 100 ялга оналарты 87 хураган, 53 бы-лай, 65 мууун алган. Мал про-дукцияны бүдүрерин көңүл-дөргөдет четпестер база бар. 1970 чылда бир хойдан орту-мала-биле 2,2 кг дук кыргыч алган болза, 1971 чылда 2 кг илгич болду. Малдын баш өвонч өскө-даа ажалын илгич келген. Оң түңшүлдө эртен чымын 18 илгич өлгөн, 53 илгич чыккен. Хойдан 2238 баш өл-гөн. Өзүл хован болган чет-келден санап турар малдын ортун алашкы пилгилерге 91530 рубль болду. Бир илгич ол кохозда болдурап илгич ажалын кохозла ажалын болза, 30 хире эвонча-ны шийитилерин ол өзүл ала 12 мал ишти чурттар 6 баккын муу тууду ала турган дөр.

Мал ажалында бо удуг чет-пестерин үңчү келген чөдү-чөдү? Бир дугаарында мал-дык уксаажыдыгынын эки-жериниң чыккыларынын база ажал-агыларын ажал-агыларынга турсааткан Бүтү-эвиле-дө чөвүлө хурамы февраль 29-та «Эвилелер» бажымын ботдунуң ажалын өгөлөн. Ону ССР-ниң дөди болгаш тус-хай ортумак өөрдиге мини-стр В. П. Елютин ажалтык. Бо беш чылда бөдик мерге-жилдиң 9 миллион спеди-ализи бөдөлгөлөрүгүк ху-рамын ботдөлгөөн. Сөгүтү уде фа-

кучкөттөр болгаш кайралар коллектилеринге 127 мун өртем болгаш цехаларга ажалдажылары немешкенп анаа демделгөөн.

● «Совет Социалистик Рес-публикаларын Эвилелиниң 50 чымыгы белеткел дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалы ла-шын болгаш узбек дылдарга тусхай номнар кыдыр парван үдүргөн.

ажал-агы эргелдө мал ажал-агында демилгелер араларын ажалды хөдүр таласы-биле боттут дүзүм кохозла көргүсөйниң кезигиниң четпес деп санаар уткуулар.

Илгичтерин малды калдарар кирилери чылдан чыте чөдүшкө илгичтерин кезген. Малдын чөдүшкө болгаш хурамында, сам-чылдык кылын кирилери каван мал ажалына кирип турар.

Малдын продуктулуунуң кудулап турар чылдагыны — уксаажыдыгы ажалын алашкынын чыккыларынын база ажал-агыларын ажал-агыларынга турсааткан Бүтү-эвиле-дө чөвүлө хурамы февраль 29-та «Эвилелер» бажымын ботдунуң ажалын өгөлөн. Ону ССР-ниң дөди болгаш тус-хай ортумак өөрдиге мини-стр В. П. Елютин ажалтык. Бо беш чылда бөдик мерге-жилдиң 9 миллион спеди-ализи бөдөлгөлөрүгүк ху-рамын ботдөлгөөн. Сөгүтү уде фа-

Кохозтарда өтөттөр болгаш соңгулдар

хурак аралаган, ажал хуше-рин үсөөн. Куп-ажымың сагыла-чүрүмү үрөк чорутар өскө-даа малды ботталары бар.

Чамдык кохозчуларын чы-дырген болган орлоткан мал өрөк ам-даа удуг. Чыже, Оюн Шивер-оол 1414 рубль, Оюн Майдыр-оол 6086 рубль, Сат Белек 4727 рубль өрелти.

«Кохозтун малды кыли-лерин хурада малды тур-лар. Чамдык кылыр ову ажалын, кохозтун малын өлүрү, чидер чорутар кө-вүдү турары илерен. 1971 чылда кохозтун 2238 баш хой олуң хован турга, кол-хозчуларын хурада малдын чамдык-даа баш ховарыны алашкан. Оң илгич илгичиниң малды кылыр турар, хурун малды кылыраан, ха-рун-даа хой-биле илгич турар.

Кохозта партиа органиациалы болгаш райондуң көдө

чөдүшкө болгаш кайралар коллектилеринге 127 мун өртем болгаш цехаларга ажалдажылары немешкенп анаа демделгөөн.

● «Совет Социалистик Рес-публикаларын Эвилелиниң 50 чымыгы белеткел дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалы ла-шын болгаш узбек дылдарга тусхай номнар кыдыр парван үдүргөн.

ажал-агы эргелдө мал ажал-агында демилгелер араларын ажалды хөдүр таласы-биле боттут дүзүм кохозла көргүсөйниң кезигиниң четпес деп санаар уткуулар.

Илгичтерин малды калдарар кирилери чылдан чыте чөдүшкө илгичтерин кезген. Малдын чөдүшкө болгаш хурамында, сам-чылдык кылын кирилери каван мал ажалына кирип турар.

Малдын продуктулуунуң кудулап турар чылдагыны — уксаажыдыгы ажалын алашкынын чыккыларынын база ажал-агыларын ажал-агыларынга турсааткан Бүтү-эвиле-дө чөвүлө хурамы февраль 29-та «Эвилелер» бажымын ботдунуң ажалын өгөлөн. Ону ССР-ниң дөди болгаш тус-хай ортумак өөрдиге мини-стр В. П. Елютин ажалтык. Бо беш чылда бөдик мерге-жилдиң 9 миллион спеди-ализи бөдөлгөлөрүгүк ху-рамын ботдөлгөөн. Сөгүтү уде фа-

Онча-менди

салбырында төрөң 3310 хой-нуң хураганы менди. Микит-Дорку Саттың бригадырааны №1 хойку бригадында 1010. Хованын Көң-оолдун бригадырааны №2 хойку бригадыраанында 1200, Дүзүн Саалайын бригадырааны №3 хойку бригадыраанында 1100 хой төрөң, хураганын шүтү эки до-

ругуң турар. Хойкулар Иван Канчыр-оол, Кеңден Кылаан-оол, Шыгаска Кыраса оларын кооздарында хойлары барып муштуу хурагашатан. Чаа шылда болган чаа төрөн хой-ларга белеткел мал чөм чет-чөк, кодан бүрүндө самкан-штыктер бар.

О. ТАВАА,

«Шының» тусхай көрр.

КАМНАЛГАЛЫ АЖЫЛДААР

Беш чылдың курлавыры

Экономиканың улам ийикти туруурунунун болгаш чондук чагай байдалынын коому чок өзүлдөүшү хандарына бүдүргөлүктү куралыраа айт дозу камналган амылдарына. Коммунисттик партия доктаамал саясий салым туура СЭКП-нин XXIV съездинин шийтерилери, база ол ышкы Коммунисттик партиянын болгаш Совет чакынтык хун бүрдө ач чоруду туура хемчеглери ол дугайы тодаргай көргүскөн.

«Улус ажыл-агыйың бүдүргө курлавырларын амылдарын экижидер болгаш камналга чурумун күштөлдөр дугайында СЭКП ТК-нын, ЦСРЭ-нин Министрлер Чөвүлөтүнүн, ВПС-тин болгаш ВЛКСМ ТК-нын Чагаанда айткан нөгөдөлөри куусесери камналга чурумун боттандырыптыр калчар-даа аякко уагт укур-дузалың.

Ажылдын ангыга, колхозчу тарапчынар, бүгү ажылдык чонпарга партиянын ол кыгырып иштини амыл-агыйың курлавырларын илдериптирине, амыл-ишчилерини политиктиг болгаш кун-амылдык илдепкени белидерине уагт сакталып чедирген.

Чиг-эти, материалдары камнаар арга-курлаылар бүдүргө амылдуу алыр бүрүздө бар болуп турары практика көргүскөн. Цех, участок бүрүгө уагт-даа, бичин-даа чунга камналган чедир амылдарына амылдын, инженер-техниктиг амылдарын бүрүз

согуургалдык болуп кылдыр амыл-херекти ынчаар организаастар херек.

Каа-Хемнин хөмүр-даш разрезини удуруткучулары, ында партия, хой-ишти организаациялары кун-амылдык бүдүргөлүктү белидер, камналга чурумун күштөлдөр, бүдүргөлүктү курлавырларын долу амылдар, социалисттик хуушкерлерини хуусаа бөтинде куусесери айттырларын хун бүрүшүн күчөткөүшүн төүлдө тургускан. Кун-амылдык бүдүргөлүктү белидер планын эртен чыллы алаа 108,7 хуу күштөпкөн, ооң өзүлдө темпни 23,8 хуу четкен. Устүлдө айткан чагаада нөгөдөлөри куусесеринче утгалган 36 хемчегин боттандырган.

Складтар иштини хуунаа, материалдык эр-хөрөңүн иш-ижап, калгаларын экинчиге оторуу үлдүрүн бээрини шыгыны чурмичтууа, эргип-ирип дери-хөреселдерин үлдүрү бичөөп ийкне сайтарган. Разрезте дери-хөреселдерин болгаш механизмирини амылдын шыгыны хуунаа тургускан, электро-энергия чаргыдынын чурму-чурткан. Бүдүргөлүн сайым-райагачылыктары утгалган 8 хемчегин боттандырганында 41 муң рубльди камнап алган. Чер казар амылдарын организаастарын экинчиге, автотранспорт сегин болгаш даг участкаг катыштырып, эргелет структураын экинчиге-инден камналга 46 муң рубль

болган. Олар чүүд, электроэнергия, материалдык чаргыдыны камнааларын кууселди-биер тонна хөмүр-даштын бот-үшөн 32 рубль 8 копек чыгып, оон камналга 168 муң рубль четкен. Бо бүгү эртен чылны 598 муң тонна хөмүр-дашты казып тынар, 200 муң рубль амыл орутканы алыр арганы берген. Илчалууда хөмүр-даштын шыгары куду болуп, хөргөлчкөлөри чөптүг нөгөдөлөри хандыр-байып турар.

«Тыва тудуг» трестин үлдүрү бүдүргөлөр, Кызылдың даарамыга комбинаттарын камналга чурумун экинчиге-риш хемчегелери боттандырганын түнөлдөп, продукцияны үрөй кылышык чок, чогуру хуусаааында бүдүрү Сарауот системаын иштеткөн, продукциянын кол-ког хөмүрлерине чиг-эт болгаш материалдар чаргыдарын нормаларын эде көргөн, эки шынар болгаш белик кумпурга даш конкурстарын доктаамал эрттирип келген.

«Тыва даг-дуг» комбинат 32 хемчегин 24-ун боттандырган, 1455 муң киловаттык электр-энергияны, 859 тонна хөмүр-дашты, 48 муң литр кынар-чаар материалдарын камнаа. Тыва автотранспорт эртелези эртен чылны 2018 муң литр кынар-чаар материалды, 543 автодугуйн камнап ал. Иштиг белик 34,3 муң рубль экономикаг амылдын 123 чартыкы савадды иштеткөн.

Ол чамдык чедишкенинде бергенде, элден каш бүдүргөлөр болгаш тудуг организаациялары амыл чок чаргыдалдарын, үрөй кылышыкын чылдан чыкче кылып турда, амыл-агый удуруткучулары болгаш партия организаациялары ындгы байдалды эртенки келген. Эртен чылдын январдан нояргач чедир үлдө кылган тудуг-монтаж амылдарын бот-үшөн 330 муң рубль аартаан, оон иштинде «Тыва тудуг» тресте 172, «Тыва келде тудуг» тресте 286, «Тыва септелгудуг» тресте 95 муң рубль болган.

Терлиг-Хаяның модуну суууну бүдүргөлөр, Кызылдың хлеб, агы заводдары, Чаа-палык чопуу амылдар калдырылга комбинаты «Сельхозтехника» Кызыл-Макалса салбары болгаш өскө-даа бүдүргөлөр азы республиканын бүгү үлдүрү бүдүргөлөринин 15,3 хууу эртен чылдын ол айларында күш-амылдын бүдүргөлүктү белидер планын күштөткөн, а 9 бүдүргөлө амыл төлөкөрүн ортумак хемчөөлөгүн өзүлдөүшүн темпни күш-амылдык бүдүргөлүктү өзүлдөүшүн темпни мурунап турар, чамдык бүдүргөлөр бараачтыг продукциянын планга бот-үшөн аар-таткан.

Барыын-Хемчик районга тудуг-монтаж амылдарын шынырыкче кошкан кичөөргей салып келгендерин үрөй кылган амылдын эрденге 26 муң рубльди чаргыдган. Капитал тудугун амылдың белидер, бүдүргөлө курлаырларын амылдарын экинчиге, камналга чурумун күштөлдөр эртенки амылдын кырааып «Тыва келде тудуг» трестин көжөр № 1 мехколхозун күштөлдөр «Тыва суг тудуг» трестин көжөр № 1 мехколхозун күштөлдөр амылдын чедири бербөн.

Ажылдын бүрүгүнө оваалары Кызылдың пиво заводунга 8, «Тыва септелгудуг» трестин тудуг материалдары заводунга 7,4, Кызылдың тудугу заводунга 6,2 хун амыл шыгы усеки. Кызылдың, Ан-Довурактың хлеб, пиво заводдары өскө-даа чамдык бүдүргөлөр амыл шыгынын чедири 1970 чылдын илдинде экинчиге тургусу, эртен чылдын харын улам козуктеди. Тыва автотранспорт эргелеген эртен чылны 2360 амыл шыгы үсөөнүн түнөлдөп, 7,9 муң кичи-хууун чидирген ийкне, ортумак-биле 21 киши бүдүн чыл иштинде амылданган. Барыын-Хемчик районун тудуг организаациялары 35,7 муң кичи-хууун чидирген. Ол чиди-

Бүдүргөлүн болгаш күш-амылды организаастарын экинчиге үе келген. Улус ажыл-агыйыңа амыл шыгынын чидир амыл-даа аякко хөй болуп арттыраан, СЭКП-нин XXIV съездинде демделгелерин өзүлөр алырга, чамдык үлдүрү бүдүргөлөринде ол бүгү амыл шыгынын 15—20 хуууу чедир турар, тудуг амылдарында өскө-даа уагт.

Ажыл шагы эртер, эолчеглер арасында алаа турар чоруктарны болдурганымда эртен чылны 29 муң кичи-хууун чидирген ийкне азы ол болаа амылдан бүгү үеңи 1,9 хуууу четкен, 600 муң хире рубльдин үлдүрү продукциянын чедир бербөн.

Ажылдын бүрүгүнө оваалары Кызылдың пиво заводунга 8, «Тыва септелгудуг» трестин тудуг материалдары заводунга 7,4, Кызылдың тудугу заводунга 6,2 хун амыл шыгы усеки. Кызылдың, Ан-Довурактың хлеб, пиво заводдары өскө-даа чамдык бүдүргөлөр амыл шыгынын чедири 1970 чылдын илдинде экинчиге тургусу, эртен чылдын харын улам козуктеди. Тыва автотранспорт эргелеген эртен чылны 2360 амыл шыгы үсөөнүн түнөлдөп, 7,9 муң кичи-хууун чидирген ийкне, ортумак-биле 21 киши бүдүн чыл иштинде амылданган. Барыын-Хемчик районун тудуг организаациялары 35,7 муң кичи-хууун чидирген. Ол чиди-

риглерин түнөлдөп, 800 муң рубльдин тудуг-монтаж амылдарын чедир кылбаан. Көжөр № 1 болгаш 741 мехколхоздарда амыл шыгынын чидирин хөй.

Ажыл-шагынын чидирин илереп, ону болдурбас хемчегелерин бүдүргөлөрдө боттандырып турар болгаш ол хемчеглер доктаамал, тодаргай система болбай келген. Ажыл шыгынын курлавырларын долу-буле амылдарын партия, профсоюз организаациярын, бүдүргөлө удуруткучуларын күчөткөүшүн төүнеге турар укуртуп.

Кун-амыл курлавырларын долу-буле амылдарын болгаш амыл шыгынын чидирин экинчиге калыңдыг амылдын үнүп, кирер чоруу-биле хөй бүдүргөлөринде, тудуг организаацияларын калдырып амылдан үнүп, кирер чоруктары хөй, олар амыл шыгынын хөй чидирин болдур-уп, күш-амылдын бүдүргөлүктү өзүлдөүшүн темпни күшүлдөүшүнү курдуудалып турар.

Калдырып амылдан үнүп, кирер чоруктуу кол чылдалганды бола, амыл-агый удуруткучулары, партия, профсоюз организаациялары күш-амыл болгаш амыл шыгынын амылдары-чуртталга байдалдарын экинчиге чогур күчөткөүшүн салбайн турары болуп.

СЭКП-нин XXIV съездинин шийтерилери бүдүргөлө-рини курлавырларын мобили-

заастарын негеп турар. Социалист бүдүргөлөрин үлдө-рини болуп үлдүр курлаырларын амылдалга кырып, чүгө ады-агый курлаырларын илдерип болгаш түстү бүдүргөлөрин сайырадыр зес, а ол бүгүнү мөөнөп, комплекстиг көөрүн ол шийтерилерин үлдөшинде салган.

Бүдүргөлүн техника талаамы-биле сайырагачындары, амыл шыгынын чидирин болдурбас, кадрларын амылдан үнүп, кирер чоруктарын кызырап, автомашиналарын болгаш дери-хөреселерин алаа турарын болдурбайн, амылга садалгаларын чылдалдыры үлдүрү, транспорт бүдүргөлөрүн, тудуг организаацияларын чугуаа сорулга болуп.

Социалист бүдүргөлө-рини курлаырларын эң долу амылдар, бүгү чүгө камыг болуп даш бүгү удустуг иш-мөчөөшүн, ол дээрге, он-он миллион кичилерин иштинде бүдүргөлөрини амыл-тынды белидер даш демселелдир. Үлдүрүлүп, транспорт түнү тудугун амылдын болгаш амылдын бүрүгүнү хуурагез бола, СЭКП-нин XXIV съездинин шийтерилерин амылдары боттандыра даш илдепкени, чалгыс эрине сорулгады демселелер болуп.

В. ФИЛИМОНОВ,
СЭКП Тыва обкомун үлдүрү болгаш транспорт кидилигинин инструктору.

Советтер болгаш амылдар Ажылдын кол үндөзүн

СЭКП-нин XXIV съездинин шийтерилеринде амыл-агый болгаш культура тургузушунуну сорулгаларын боттандырыптыр чер-чө Советтерини, ролон белидер сорулганы салган.

Советтерини организаастары амылдын бир кол үндөзүн сессия болуп. Олар боттарынын калбак эргелерин сессияга долу-буле боттандыра, доктаамал комиссияларын, куускомуну, оон кидилерини амылдын башкары болгаш контрольдар. Советтин бүгү шийтерилерин сессияга үлдөп алыр болбай.

Сессияларын чылдырлар талаамы-биле Конституцияда айткан нөгөдөлөри кууселдин турарынын эки дуржалганын Каа-Хемини Советтерини амыл-чорудуулаынын дугайын куускомнарга дымнаа. Эртен чылдан районуну бүгү Советтери сессияларын өй-шаанда чылдырлар. Алаа депутаттарын үштүн ийи кезинден хөйүн олурштурарын чеди алган. Илчалууда Сарыг-Сеп келде Совет сессияларын өйи белекелдиги эрттир турар. Сессияны эрттирер үеңи, хун айттырын кууском хуралдарына баш удуру көрүп, депутаттарга бижимел-биле дымнаадыр. Ээлчегил сессияга хун айттырымынга хамаарыштыр депутаттарын санаалдаларын бижир тускай чери дөрөң. Районуну чер-чө Советтерини хөй кезин, илчалууда район Совети, Сарыг-Сеп, Бүрен-Хем келде Советтер эртелегил сессияга тургусса чөгүр айттырларын депутат-биле баш брутунгаар сүмөлөп турар. Келде Советтерини сессияларын райкуускомун харыс салгаагы амылдарынын олуржун турары амылдын бир өйи таламын херечизи.

Район Совети, Бүрен-Хем, Бүрен-Аксы, Сарыг-Сеп келде Советтер сессияларга кылдыр илдекелерин, шийтерилер төлевилелдерин кууском хуралдынга чугаалжарын боттандырган. Хуураң алган шийтерилерин кууселесин депутаттарга дымнадып турар. Сессияларга көөр айттырлар белекелерин доктаамал комиссияларын хаара тудуп, оларын эдерини илдекелерин дымнап турар.

Каа-Хем районуну Советтерини амылдыга бир өйи, чаа чүдө чүд дөң, чыч иштине чорудар амылдын пландалымын сессияларын дымчаштыр илдепкенин. Советтер амылдын кол айттырларын чөчө кичөөргей салар арганы ол берген.

Сессияларга чугаалжар кол айттырларын шы илдин амылдын Советтерин амылдын улам сайырагачыларын улуг илдепкени. Илчалууда районуну чамдык Советтерин бөжө ам-даа четлес кичөөргей

салып келгенин айтса чо-гуур. Чижээ, район Советиде, Бүрен-Хем келде Совет-еда эртен чыллы келде амыл-агыйның көгүздө-рини ийкне келде амыл-агый-дыга байдалын дугайында айттырыны чугаалашпаан. Үлдүрү, транспорт, харылаа айттырыларын сессияга районуну чер-чө Советтерини кайзы-даа тургуспаан. Доктаамал комиссияларын бө чугула айттырыларга кичөөргей четлес болган. Советтерини үлдөп азы турар шийтерилерин өрөңгө болуп турар. Улус ажыл-агыйның кайы-бир адырынга амылды экинчиге даш чогум чүчү кылдырын тодаргай айт-пас чоруктар бар.

Чижээ, СЭКП ТК-нын, ЦСРЭ-нин Министрлер Чөвүлөтүнүн, ВПС-тин, ВЛКСМ ТК-нын Чагаанды айткан сорулгаларын кууселесини дугайында айттырыны район Советинин сессиясында чугаалашкан. Ол сессиянын шийтерилеринде мынча даш: «Фактыларын чылдыр талаамы-биле дарып хемчеглер алырын келде амыл-агый эргелеринде (начальник Ш. Шин), колхозтарын, совхозтарын удуруткучуларынга дагыр». Чөгүм кандыг фактыларын ол? Кандыг хемчеглерин алаа чөгүрүл? Билинемс. Район болгаш Бүрен-Хем, Бүрен-Аксы, Ильянка келде Советтерини өскө-даа сессияларын шийтерилеринде мындг амылды өрөңгө чүлдөр бар. Ильянка келде Совет социалисттик хуушкерлерини үлдөп алырын талаамы-биле айттырыны эртен чылдын февралыга чугаалашкан кирезинде ол сессиянын шийтерини шуут чок болган.

Сессияларга амылдарын чугула айттырларын тургузуу, шийтерини үлдөп алган сооңда, ону кууселер даш организаация амылдын калбактары, кууселесини хмылаады боттандыраар эң-не чугула. Советтерини сессияларын үлдөп алган шийтерилерини контрольдар ажыл бо районда ам-даа кошкак. Куускомнар шийтерилерини чүгө кууселчкелерге чедирип, дагыш каары-биле кырааалды тынп каар. Контроль амылдары доктаамал комиссияларын, депутаттарын хаара туттайн турар. Он уламында чамдык шийтерилер куусетимей бар. Чижээ, Сарыг-Сеп келде Советтин сессиясында «Октябрь 14 чылы» ко-дохтун кышталдыкка белекелерин дугайында айттырынын талаамы-биле үлдөп алган шийтерилерин кылдыр амылдарын хуусаааы, харылааар кичилерин тодаргай айтты каан турган. Ол кирезинде келдууда куусетини-хөң.

Сессияларын болгаш кууском хуралдарын үлдөп алган шийтерилерин кууселесини контрольдар дентерлерин келде Советтер тургузуу албаан. Илчангаш каа, чүчү

контрольдары тодаргай билдирмес. Ону билди алыр даш кичи сессияларын куускомнарын буну протоколдарын-дан ону дилеп, хөй үе-шакты үлдүрү укурга таваржыр.

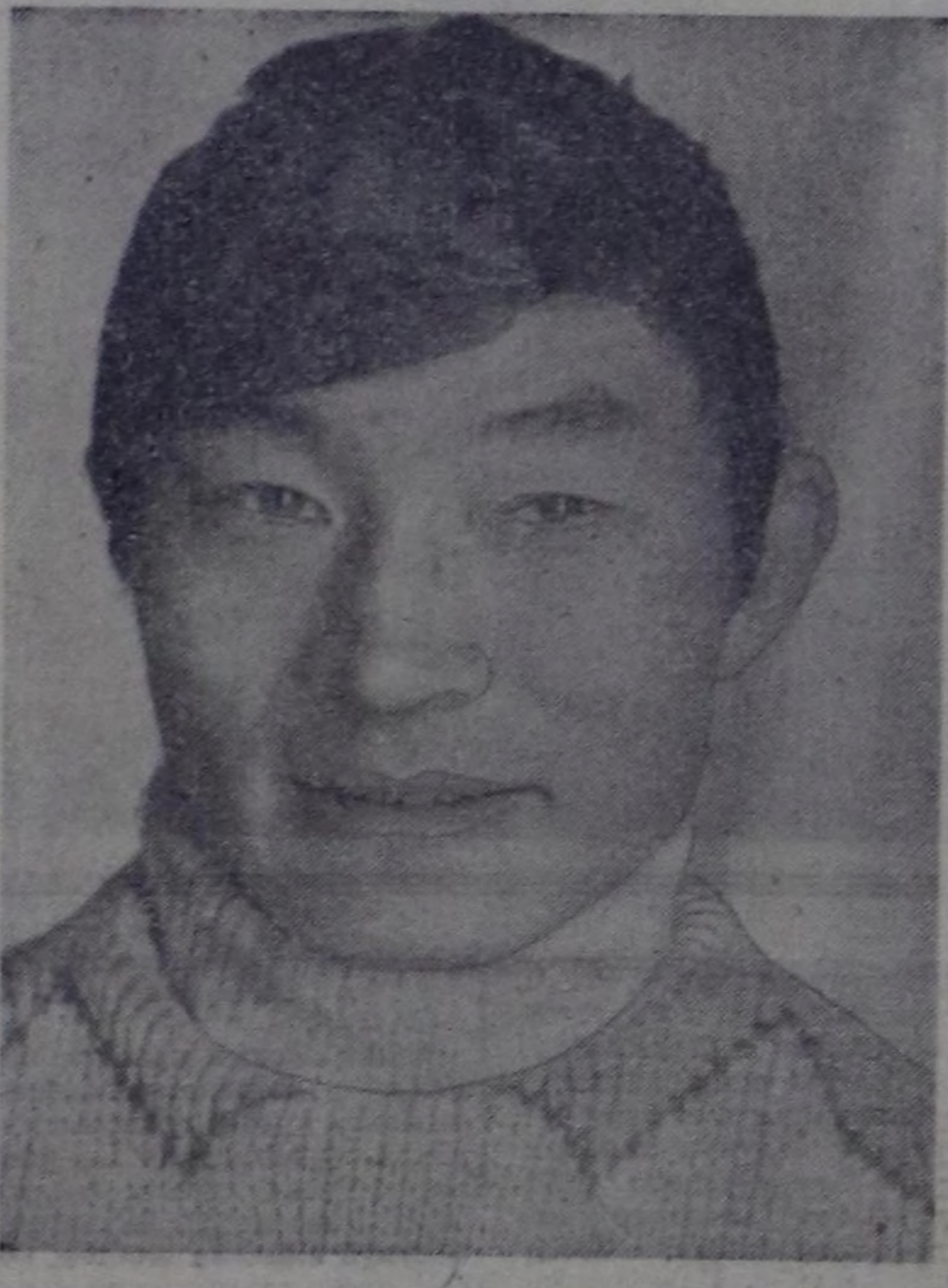
1971 чылда районуну чер-чө Советтерини 35 доктаамал комиссиянын иштинден чүгө Куудуруткел болгаш куураа талаамы-биле доктаамал комиссияны өтчөлдү өтчөлдү берген. Сессияларга доктаамал комиссияны өтчөлдү деп чөгүм чүд деп чүвени район Советинин куускомуну удурут амылдарынын шың зес билип, сессияларга оларын эдеринчи илдекелдерин комиссиянын өтчөлдү ол деп балтып турар.

Районда бүгү Советтерини куускомнарнын сессияларга өтчөттарын эртен чылдын декабрыда эрттирерин планнап турган. Илчалууда куускомнарнын өтчөттарын организаастааан. Сессияларга тургускан айттырларын чугаалашкн көөрүңе депутаттарын илдекелерин чөгүм ам-даа куду деннеде. Чижээ, район Советинин эртен 5 сессиясында он 70 депутаттын чүгө 25-и санаал-опал берген. Сарыг-Сеп, Бүрен-Хем, Бүрен-Аксы келде Советтерини депутаттарын чүгө чартык хире кезин сессияларга санап берип турар. Сессияларга амылдын болгаш колхозчу депутаттарын илдекелерини чевис. Район Советинин эртен чылдын эрттирген сессияларынга 38 амылдын болгаш колхозчу депутаттын чүгө 4-у, Сарыг-Сеп келде Советте 24 депутаттын 2-зи санап берген.

Районуну чер-чө Советтерини депутаттарын кондукчулар-биле ужуражылаарын илдекелерин, сессияларын болгаш оларнын үлдөп алган шийтерилерини дугайын кондукчуларга өй-шаанда дымнадып турары чугула. 1971 чылдын декабрыны эргезинде чедир район Советинин 70 депутаттын 30-и, Сарыг-Сеп келде Советтин 48 депутаттын 16-зы, Бүрен-Аксы келде Советтин 25 депутаттын 6-зы, Бүрен-Хем 25 депутаттын 20-зи өтчөттарын берген болуп турар.

Куускомнарнын амылдын доктаамал комиссиялар болгаш депутаттар улуг дуузын чедирер, амыл-херекти шийтерилеринде калбак активи хаара тудур аргалыг. Илчалууда районуну чер-чө Советтерини массалар-биле харылааар улус амылдарын амыл-агый болгаш культура тургузуушуну айттырларын шийтерилерин амыл-чы чондарын күчөшкенин иш-мөчөөшүн улам илдекелер укуртуп.

К. ДАНЗЫН-ООЛ,
Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумуну оргкидилигинин улуг инструктору.

УЛУГ ДУЗА

НАЦИОНАЛ ХАМААРЫШПАС ЧОРУК ДЭЭШ ДЕМСЕЖИП ТУРАУ УЛУСКА СОВЕТ КИЖИЛЕРНИН ЧЕДИРИП ТУРАУ МАТЕРИАЛДЫГ ДУЗАЛАМЧЫЗЫНЫН ДУГАЙЫНДА.

Тайбың камгалалыңың чер-чөде комитеттерини даргаларын болгаш Тайбыңны совет фондузун дегинер комиссияларын даргаларын сессия-хуралы Москвага бот-үшөн эртен. Оон амылдын амылдын коллективтерини төлөөкелерини, коош эртеледерин, чогалдар болгаш уураң чүүдүң амылдарыны кирешкен. Олар тайбың даш

Совет кижилер интернационалызын турар сорулга кирээттигин. Тайбың даш, хосталга даш империализм үлдүрү дөмөсөп турар улус турар бис. Биске, келер үеңи өмчөлөрине, эң-не амылды чүе чөр кырады кижилерин амыл-тын, оларнын калдыктын, а эң-не көөр хоон чок чүвесиз—дабын, өлүм.

Донун эртинде турар хоорай-биле Ханты-Манси национал округтун төвү Салехардын араам каш муң километр иран. Илчалууда болаа

Алаа бодуун матрос кишини кидиле бода ыңлыг хөй ашы чорудар кылдыр утадыла-кышкыл. Оон чыл амылды фактистер-биле дайында олгон, илчалуу ол амыл үеде боттарынын черини ээ болуурааа кижилер бомбалардан ообези куураар.

Ленинградта арга-аргынны техниктиг академиянын профессоры Владимир Огневскийн салаамы-биле оон калды амылдан турар эштери тайбыңның фондузун чөчө шимчөөшүнүн, Европада аймак чок чорук дугайын болгаш өскө-даа айттырларын чугаалашкан. Парламентте Медделер Агентиелди Тайбыңны совет фонд эргелесини баштаар чериниң харысгалгалык секретары Леонид Никонотуң чүүдүн номчукчуларга бараалагатын.

Алаа бодуун матрос кишини кидиле бода ыңлыг хөй ашы чорудар кылдыр утадыла-кышкыл. Оон чыл амылды фактистер-биле дайында олгон, илчалуу ол амыл үеде боттарынын черини ээ болуурааа кижилер бомбалардан ообези куураар.

Ленинградта арга-аргынны техниктиг академиянын профессоры Владимир Огневскийн салаамы-биле оон калды амылдан турар эштери тайбыңның фондузун чөчө шимчөөшүнүн, Европада аймак чок чорук дугайын болгаш өскө-даа айттырларын чугаалашкан. Парламентте Медделер Агентиелди Тайбыңны совет фонд эргелесини баштаар чериниң харысгалгалык секретары Леонид Никонотуң чүүдүн номчукчуларга бараалагатын.

Тайбың камгалалыңың чер-чөде комитеттерини даргаларын болгаш Тайбыңны совет фондузун дегинер комиссияларын даргаларын сессия-хуралы Москвага бот-үшөн эртен. Оон амылдын амылдын коллективтерини төлөөкелерини, коош эртеледерин, чогалдар болгаш уураң чүүдүң амылдарыны кирешкен. Олар тайбың даш

СОВЕТ ДЕМОКРАТИЯ

таарынм бир түнде алыр ша-мылдын—алды муң амыл рубльди шлагеткен. Эндүтерини өмүздөңдө эртенде тайбың фондузуну баштаар черини мынча деп бижөө:

«Келде даа тайбың турар даш демселелер алаар, дайында каражаады кижилерге дузаал укуртуп. Иракис Индия-Кыдаттын тайбың хоорайларычө болгаш суураалычө бомбалар ам-даа душтук турар даш мээлерини кичири-кыдыгышкы амыл дымнап турар-дыр бис.

Тайбың фондузу тургустунганымда бөр он чылдын дургузуа алаа миллион-миллион совет кижилер боттарынын үлдү-хуузу кирин келген. Эң илчалуу коллективтерден алаа хөй ашы-хөргөгө кирин турар. Чижээ, 1971 чылда Горькийини автомобиль заводуңуң амылдарын фондузу 100 муң рубль, «Кызыл Сорморо» заводуңуң

абыл-ишчилери 30 муңду кирген. Эни тура дадымын үлдөп алыр муң түнү православыгың пражыкылга баа кирин турар.

Тайбың фондузунуң көүдөрүн куураң удуу ашы чымырынн ийе-бүрү хөмүрлерин амылдан турар. Красноярск гидроэлектростанциянын тудугуларын боттарының бригадаарынн составында Төрөөн чуртун хосталды болгаш ону четектенди кишини даш амыл-тын берген

Эң улуг дуузын Вьетнамга чедирип турар бис. Совет суднолар болгаш транспорт самолоттары ВДР-ге муң-муң тонна ашы-чө аймаан, хенти, эмгел хөреселдерин, санитары илчилерин чедирип берген. Израиль агрессорларга удуру демселелерин турар араб улуска баа өзаш зес дуузын чедирип турар бис.

1968 чылдан өзгөшө, совет хөресөңнөр комитеди урут-тар өмчөн, эмгел хөреселдер, чымыр, төө-шакты материалдарын Соңу болгаш Мурнуу Вьетнамды хөресөңнөр эилелеринге, Камбоджаның болгаш Лаосун хөресөңнөр организаацияларычө чорудуп берген.

Социалист интернационализмин илделарында мынчы совет улус бергерге таварышкан кижилерге кезаде дурга кадарыга белеп. Перута чөр шимчөөшүн болгаш сооңда Иракис Латин Америкада чуртууче Совет фонд дуузалыгың кылдыр хөресөңнөр чоруткан. Ол хөресөңнөр чөчө дымчөөшкүшүн катаран хөресөңнөр болгаш суураала дуураал салдарын чуртуула бажыңдарын тудуп тургускан.

абыл-ишчилери 30 муңду кирген. Эни тура дадымын үлдөп алыр муң түнү православыгың пражыкылга баа кирин турар.

Тайбың фондузунуң көүдөрүн куураң удуу ашы чымырынн ийе-бүрү хөмүрлерин амылдан турар. Красноярск гидроэлектростанциянын тудугуларын боттарының бригадаарынн составында Төрөөн чуртун хосталды болгаш ону четектенди кишини даш амыл-тын берген

Эң улуг дуузын Вьетнамга чедирип турар бис. Совет суднолар болгаш транспорт самолоттары ВДР-ге муң-муң тонна ашы-чө аймаан, хенти, эмгел хөреселдерин, санитары илчилерин чедирип берген. Израиль агрессорларга удуру демселелерин турар араб улуска баа өзаш зес дуузын чедирип турар бис.

1968 чылдан өзгөшө, совет хөресөңнөр комитеди урут-тар өмчөн, эмгел хөреселдер, чымыр, төө-шакты материалдарын Соңу болгаш Мурнуу Вьетнамды хөресөңнөр эилелеринге, Камбоджаның болгаш Лаосун хөресөңнөр организаацияларычө чорудуп берген.

(ИМА).

Делегейнің херээженнер хүнүнге уткуштур

СОВЕТ ХЕРЭЭЖЕННЕР ДЕЛЕГЕЙГЕ ТАЙБЫН ДЭЭШ

Валентина НИКОЛАЕВА-ТЕРЕШКОВА.

Совет Эвилелиниң Маадыры, Совет херээженнер комитетиниң даргазы, СССР-ниң ужууучу-косомазы

АКЫ-ДУҢМА ЧУРТТАРЫНЫҢ ХЕРЭЭЖЕННЕРИ

МОСКВА. 1957 чылдың октябрь айда Черниң баштайгы совет эдеринчи бистиң бөмбүрээвисти долганып эгелзун үедн бээр космос херелдерин шинчилээр бөлүн анык эртемденер физика-математика эртемнериниң наандыкы Лидия Васильевна Курносованың удуртулгасы-биле аңгы-аңгы совет эдеринчилерге ажылдар анык-бүрү космос приборларын ылып тургускан. Л. В. Курносованың бөлүүнү тургускан аналаторларының дузасы-биле космос херелдериниң ядролук көзөңчигештериниң шимчээзинин шинчилзүн, Хүннүң ядроларының тургузуун дугайында солун түңкелдер алган.

Эртен чылын эртемденер 200—300 километр бедикте космос херелденишиниң составын шинчилээр херекселди база тургусканнар. Ол херекселдин дузасы-биле «Салют» дээр баштайгы орбита станцияның ужууушкунунун үезинде Черниң радиациялык хөлөгенин протоннарының болгаш электроннарының санының дугайында солун түңкелдер алдырган.

СССР-ниң Эртемнер академиязының П. Н. Лебеве аттыг физика институтунун улу эртем ажылдакчызы коммунист Лидия Васильевна Курносова бодунуң эштери-биле кады чаа ужууушкунарга ажылгаар аппаратураны белетип турар.

ЧУРУНТА: Л. В. КУРНОСОВА (оң талазында) болгаш лаборант Наталья ТУПАЛОВА космос херелдериниң лабораториязында.

О. КУЗЬМИНИНҢ Фотозу. (СЭТА-ның фотокрониказы).

ДАШТЫКЫДА Бирманың бүзүрелдиг базымы

Оң чыл бурунгаар, 1962 чылдың март 2-де Бирманың эрге-чагыргазына бирма улуштун национал-хосталгалыг шимчээшкениниң баптыгы генерал Не Винге удурткан Револуостуг чөвүдө кирген. Ол чорук турттуң төөгүзүңде эргилдегит үе-чала болган. Ол база Бирманың национал-хосталгалыг революцияның чаа үе-чалазынчы болгаш ооң ийдиңи хөгжүдөөнүн өзү болган.

Империалисттик монополияларны өңчү-хорөгизин национализациялаа, чурттуң экономиказында даштык капиталды бурнуу-биле кызып үздүргөн. База ол ышпан тус черин буржуазияныга хамаарып турган иштинки болгаш даштык салгыны, бугурудегит көд чөпсөк-хөреселдерин, бапкыларын национализациялаа.

Национализация тугу чөвүдө нефть үлетүрүдө улуг чөвүдө кирген деп чөвүдө кирген. Нефтьлик чаа черлерин хою-биле ачканын. 1970 чылда 5.9 млрд. баррелдей нефтин тыгкан. ол база 1963 чылда тургангайда 55 хуу хою болу турар.

Социалисттик углавышкыны алган чурттарда күрөө сектору улам хөгжүп, быжыг турар деп, СЭКП-нің XXIV съездинде делегелзун. Ийдик байдалды Бирманың экономикасында база көрүп болу турар. Бирманың күрөө секторун дүргөн-биле хөгжүдөрүн Револуостуг чөвүдө кирген хоюларды айтып билиш.

«Нил зав» союзу дымнаткан. 1965 чылдың январь айда эгелзун, 1971 чылдың июль айга чедир үениң дүргүзүндө америк агроселар бодунуң үтектик дайыныга 12 миллиард 300 миң тонна бомбарларын болгаш снарядтарын ачылаан деп, ол-ла союзу дымнаткан.

«Нил зав» союзу дымнаткан. 1965 чылдың январь айда эгелзун, 1971 чылдың июль айга чедир үениң дүргүзүндө америк агроселар бодунуң үтектик дайыныга 12 миллиард 300 миң тонна бомбарларын болгаш снарядтарын ачылаан деп, ол-ла союзу дымнаткан.

Бразилиялың (СЭТА). Конго Улус Республикасының Президентин Марвана Нгуабиниң декретин өзүгаар республиканы шериң трибуналы тургускан. Чазакка удуз сүздөөлөрүн, амгы тургузугта удуз чөвүдө кирген.

Бейрут (СЭТА). Израиль шериңлер Ливаның тайбын черинге кем-буруузу чаа үлөгедип кылган. Февраль 27-де израиль ужалар-хемелер Ливаның мурнуу талазында чуртталгыч черлерин араатанып-биле бомбалаа. Бейруттан мурнуу талызга берген 60 километр чедер турар өлестин дескенин элдеринге олар халдашкыны кылган.

Февраль 28-тиң эртенде израиль дайынчыларга база бир чуртталгыч черин жексеп алган. Ливаның чөвүдө кирген шериң агроселарын удузган турар. Оң-он израиль дескенинтер өлдүргөн. бир таң ужатканын деп, шериң тоздокчулук дымнаткан.

Банада херээженнериң делегациянык кезигүүнү Марриал Даквоорт Совет херээженнер комитетинге беседга үезинде даштыкы аалчыларын совет херээженнерде чүү чүүе болгачок-ла онза магададып турарын мынчаар өң дээр илередиң чугаалаан: «Херээженнерини кижилер кылдыр шак мынчалдыр тодарай бадыкатынганын, эртем-билигин чаагы үзелинге мындыл хою бүзүрелдиг болганын маан мурнуула кажан-даа көрүп чорбаан мен».

Россияның национал тургузугтаны социализмин баштайгы чурттан херээженнер айттарың шиптирлээрине база чугула базым болган.

Херээженнериң хостуг эгершөөзүн, оларны социал хосталгалы чаа амдыралды тургузуушкуну-биле кады — экономиканы социалисттик өзү-биле чаартырыңа, культураны талазында чаартылгаларга, социалисттик демократияны белеткелгине үздөйлөтүшүң боттандан.

Ооң бээр бежен чыл болган. Төгү талзы-биле алдыга кыска хууса-дыр. Ычалаа-даа чаартылгалар кайгамчык-тыр.

Ден эргениң принцип чүдө конституция, хоюлу өзүгаар бижылгалаттынган өзес, харын амдыралды бүгү тургузуу-биле магадаттыңан социалисттик нийтиледе херээженнериң чаа тургузуун дугайы бопап келирге, ол бүгү чөвүдө кирген чүдө социализмин байдалдарыга болулар аргалыг ден чүдө кижиге чайгаар-ла билиштиң келир.

Бистин хүнеривисте совет херээженнериң амдырал чуртталгасы-биле танымчасаан бүгү-ле кижилерин Совет күрүүнүн дөгүнаахкынының чылдарында херээженнериң чөвүдө кирген чөвүдө кирген магадаттыңтар.

Совет херээжен кижилер кылды националдык болуп, кайда чурттал — ширин боюдустуң Сонгу чүктө азы изиг агаарлыг мурнуу талазы республикаларда чурттал, калдыг амада чугаалап турарыңа хамаарыла чокка, кава-даа болза, ол — нийтиледин ден эргелиг кезигүүнү, чурттуң — хой националдык Совет Эвилелиниң ээзи кылдыр болуп билип чорутур. Мээ херээжен ала-чуртчуларын улус ажил-агы-биле идиңкелги киржиң, ачылдып турар бүгү кижилерин ден кезип болу турар.

Бистин херээженнериң куч-ажыл оларга экономика талазы-биле хамаарышпас чорукту хандарыңның чөвүдө кирген бола, ба дээр оларга мораль талазы-биле хөресел бол берген. Чөгүм-на харын нийтиле бугурудүргө киржиң херээженнерин ден эргениң үздөзүн, херээжен кижиниң бүгү талазы сайыраалың болгаш таарымчалыг хөгжүдөөнүн үздөзүн апарган.

Мындыл чургайың чоргаар-данышкын-биле азы керий: бодунуң барык дөрт муң кыстарыңа чурт дээди шаңнаалы — Социалисттик Күш-ажылдын Маадыры атты тышкаан.

Социализмин байдаларыңда эртем-техниктик депшиле чаа-чаа перспективаларың азылдын, херээженнериң кылдыр азылың чингедин, улус ажил-агынының бүгү алыр-ларыңа, оларны аразында бугурудөзүн чаа бедек механизаттыңан болгаш автоматчыганы адырларыңа херээженнериң ажылдар аргаларын улам калбартып турар.

В. И. Ленин херээженнериң организагыч ара-мережжилдериң бели-биле үзелеш чоран. Күрүүнүн эргелеш башкарарыңга совет херээженнериң массалыг киржилгези ленинч политиканы шыннын бүзүрелди бадтыган турар. Ажилчы чоннар депутаттарыңның черчер Советтеринде депутаттарың барык ден кезип херээженнер, эвилелден республикаларың Дээди Советтеринде —35 хуу болуп турар. Өзбек улуштун алдыгы кызы — Ягдар Насриддинова СССР-ниң Дээди Советиниң айл палатазының бирөөзи — Националдар Советиниң Даргазы бели албандуулаа ачылдып турар. Эвилелден республикаларың чактарыңда 28 херээжен министр бар.

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партияның эртенки чылын болгаш XXIV съездин ажил-ишчи, не херээженнерге улам ийдиң дузаларыңга үлөгедип тускай хөмчелерин ачылдып кылган.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев ол дугайында мынча деп чугаалаан: «Уругтарын кижизилдеринге-даа, хой-ниги амдыралыңга идиңкелги киржиринге-даа, иштанырыңа болгаш өөрениринге, культураның чаагы чүдүдөөнүн улам калбак хандыкырыңа-даа чаа-чаа ардалары совет херээженнер алган турары партияның политиказын алмас сорулазы болуптур. Ол бүгү — чугула сорулгалар, ыңчангаш чаа беш чыл оларын шиптирлээрине өскү үе-чала болуру маргыш чок».

Бистин чуртувуста уруглар албан черлериниң саны соксаал чок өзүп турар. Ам безин доктаамал болгаш сезондуг ажылдар уруглар садтарыңда базаларыңда 13.5 миллион уругларын кижизилди турар. Чаа беш чыл планы өзүгаар школа назын чөптүн уругларын албан черлериниң оруннар саны 2 миллион чедир немей өзөр.

(ПМА).

ЧЕХОСЛОВАКИЯ. Иленчипод-Черховында керамика-наасталга эт-херекселдери кылыр заводга колдуңда херээженнер ачылдып турар. Оларнык холдары-биле кылдыган аяк-сагалар, эт-херекселдер, наасталга чүдүдери чурттуң иштинде болгаш даштыкыда-даа сураглыг.

ЧУРУНТА: бугурудөзүн чегги. Мурнунда — чурукчу Барабора Хандова.

ЧТК—СЭТА-ның фотозу.

ВАРШАВА. Польшаның эрес-дидим айтхмени Тереза Ремешесва (чурунта) далайың надыг-дошкун чалгыларыңга удуз дидим аян-чорук төөгүзүңге база бир арынны кири бижиттеринге белеткенип турар. Ол 1972 чылдың чайыңыңда чаңгыс кижи олуруп, башкарар «Коммодор» дээр ахта-биле Атлант океаның нежилдир эминдиришингес кирмирин умурулуг.

ЦАФ—СЭТА-ның фотозу.

ДЕРЗИ ЧОРОК Патриоттарның чедишилкини

ХАНОЙ (СЭТА). Индий-Кыдаттык патриоттары америк болгаш чачла шериңлерге удуз согушунуларын үргүзүшүп турар.

Барың чүктүң информация агентствелериниң дымнадыларын өзүгаар алгын, Мунуру Вьетнамын хостаарыңны улусуң чөвүдө кирген күштерин дайыңчылар февраль 26-да Данангга болгаш Фуе-еде америк шериңлерин, а ол ышкан Коутум, Залай, Тайның болгаш Вильшюк мокуларда чачла шериңлерин тургузуктарың агакар кылган. Дайыңчылар диирл күжүңге болгаш техникаларга удуз когараларын таварыштырган.

Дуверенчиг дыңнадыг КАИР (СЭТА). Ливаның мурнуу районнарыңга удуз израиль чөвүдө кирген агресияның үлөгедип килериниң дугайында дыңнадыглар Кайриң солуннарың арзынандан дүшөй турар.

Трибуналды тургускан БРАЗЗАВИЛЬ (СЭТА). Конго Улус Республикасының Президентин Марвана Нгуабиниң декретин өзүгаар республиканы шериң трибуналы тургускан. Чазакка удуз сүздөөлөрүн, амгы тургузугта удуз чөвүдө кирген.

Агрессорларның үүлгедип Бейрут (СЭТА). Израиль шериңлер Ливаның тайбын черинге кем-буруузу чаа үлөгедип кылган.

Чогаал. Критика. Байдал.

Инициативчи болгаш организацкчы болур

Бистия хой национал совет литературасын кажаңгы-жыңды-даа артык быйкыккан чыгыс эвниин база бир чарыбыс, кезээ болуп, тыва литератураны шыкынды-биле хожу-жур. СЭКП-ниң XXIV съездинин салтаны уауу программазын кууседеирине партияга бугулу улсуулажыры дээр, совет кижилерин чогаалдыкы деректери болган партиядың угуланышкынын түнү-лаа мурнуда, уран чүүлдүң дымды-биле пропагандалаары, бадыткап көргүзери, ол дөөн туржурду-ур. Бо талаа-биле кылза чогуур ажыл-херек бистиң чогаалчыларын мурну-ла тургустунган.

СЭКП ТК-ның «Чогаал болгаш уран чүүл критикааның дугайында» доктаалы совет литература дугайында партиянын база бир толдаргай сагыш салымшыкынын илердей-лашкини болуп, хой-хой болгалары, сандалары, сумелери, айтышмыкынары берип турар. Иччанган чогаалчык эвилелер, чогаалчы, критик бугулу болгаш ажыл-чурдугулаан доктаалга душтур дөң берип, чаа бугу-биле азылаары шөгүттүни келген.

Амты үезде техниктиг чепсиге эртеминин сөөлүг чепсигенинери-биле чепсегени, кижинин бугу-ле ажыл-чорудулаанын сиңинип кирген чүве болганда, чогаалчы бугулу тусгай болгаш ханы билгилер-биле чепсегенири чүтүдә. Оон башка болжолдуңун, ачыкчыланын болгаш иштелиниң хой талаан ажыл-херектин нарын чагыттыраар доктаалы-биле иштелип, анаа хоамбаштар ишитилдери мурнунда салтанат социал соопулаарын билдире-биле көргүзери берге.

Бистин номчуучуларыныс чыл бугу-ле чаа хой-хой номнары алыры чанчы болу берген. Солуннар ирнанирине, телевидение болган радио дачыгылар алырын дугайында болгалар, үнелээшкилер көстүп келизээр. Ол чорук ном пропагандазын күстелдирерине өнө ужу-жур. Оон-биле кылза-даа маргылаш шыдаар. Иччанга-даа Топ Комитеттин доктаалына хамаарыштыр чамдык болгалар дугайын бөгүн чугаалашкы көрөзүн.

Бистин чамдык номнарыныс көстүп келген-ле, чүге канды-даа сонуграл, маргылаша, чугаалашышкы болду-байн, далайыс душкен дамды деп, чыкпей бээрлэ? Чүге дизе бистин чогаалдарыныска хунуң чугула айтыргаларын эвеш көлдүрү, үенин социал проблемаларын уран-чечен өвүр-хевирлер дамчыштыр эки шийтпир-левиң турар-дыр бас.

Ийи чүүлдүң, ол айтырыгга дорт харынын СЭКП ТК-ның доктаалы берип турар: «сөөлүг үөгү чевир критика идея болгаш уран-чечен талаа-биле багай чогаалдарга, субъективизме өң-тала болгаш бөлүк тытырмач чоруктарга эптежин келген. Парлап турар рецензиялар чангыс аай хараактерин, үндежин көк майташыкын болдуруп, чогаалдардың утка-шынарын кыры-биле каталат чугаалап, оң бугулу умур-дузанынын болгаш үнелик дугайында долу билишкинин бербейн турар.»

Чогаалчык эвилелер, ылангыч бистер, уран-чечен чогаалчыны оң келген айтыргаларын колдустуруп чугаалажырын ботанттырбайн, критика талаа-биле секциянын ажилын колдотуп, критиканың профессионалдык тепкини белир айтыргаларга чогуур кичазней сабайн келгенисти минир апар бис. Ол ышкан чамдык уауу романириң, шийерин, шүлдүлдеринин калак чугаалашышкынын хаал организастап келген бис. Уран-чечен критиканы доктаалы дүшүттүр дөң берип, чаа бугу-биле азылаары шөгүттүни келген.

Амты үезде техниктиг чепсиге эртеминин сөөлүг чепсигенинери-биле чепсегени, кижинин бугу-ле ажыл-чорудулаанын сиңинип кирген чүве болганда, чогаалчы бугулу тусгай болгаш ханы билгилер-биле чепсегенири чүтүдә. Оон башка болжолдуңун, ачыкчыланын болгаш иштелиниң хой талаан ажыл-херектин нарын чагыттыраар доктаалы-биле иштелип, анаа хоамбаштар ишитилдери мурнунда салтанат социал соопулаарын билдире-биле көргүзери берге.

Бистин чамдык номнарыныс көстүп келген-ле, чүге канды-даа сонуграл, маргылаша, чугаалашышкы болду-байн, далайыс душкен дамды деп, чыкпей бээрлэ? Чүге дизе бистин чогаалдарыныска хунуң чугула айтыргаларын эвеш көлдүрү, үенин социал проблемаларын уран-чечен өвүр-хевирлер дамчыштыр эки шийтпир-левиң турар-дыр бас.

Чогаалчык эвилелер, ылангыч бистер, уран-чечен чогаалчыны оң келген айтыргаларын колдустуруп чугаалажырын ботанттырбайн, критика талаа-биле секциянын ажилын колдотуп, критиканың профессионалдык тепкини белир айтыргаларга чогуур кичазней сабайн келгенисти минир апар бис. Ол ышкан чамдык уауу романириң, шийерин, шүлдүлдеринин калак чугаалашышкынын хаал организастап келген бис. Уран-чечен критиканы доктаалы дүшүттүр дөң берип, чаа бугу-биле азылаары шөгүттүни келген.

Амты үезде техниктиг чепсиге эртеминин сөөлүг чепсигенинери-биле чепсегени, кижинин бугу-ле ажыл-чорудулаанын сиңинип кирген чүве болганда, чогаалчы бугулу тусгай болгаш ханы билгилер-биле чепсегенири чүтүдә. Оон башка болжолдуңун, ачыкчыланын болгаш иштелиниң хой талаан ажыл-херектин нарын чагыттыраар доктаалы-биле иштелип, анаа хоамбаштар ишитилдери мурнунда салтанат социал соопулаарын билдире-биле көргүзери берге.

Бистин чамдык номнарыныс көстүп келген-ле, чүге канды-даа сонуграл, маргылаша, чугаалашышкы болду-байн, далайыс душкен дамды деп, чыкпей бээрлэ? Чүге дизе бистин чогаалдарыныска хунуң чугула айтыргаларын эвеш көлдүрү, үенин социал проблемаларын уран-чечен өвүр-хевирлер дамчыштыр эки шийтпир-левиң турар-дыр бас.

Экономиканын эртеминин болгаш културанын, эртеминин техниктиг депшлегинин амгы үе-чадада сайырлаанын негедерлерине дүшүрүр ачыктарыныс өрөөдиз-кижизилдигени улам иңий эккиндер талаа-биле партиянын XXIV съездинин уауу сорулаалары салган. Тоску беш чыда бугу-винти ортамк чөвөдизге шилчирини бүрүн доозары көрдүгөн. Мону чеди алырышта ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн, профессионал-техниктиг үнелик чорук чогуур рольду ойнар турарын стедизиниң материалдарында айтып турар. Ачыктарыныс ортамк школа доозаңан келин ишти ортамк эртеминин чеди алтыр турары кандай хой-ипиниң чүтүдә сорулааларыныс бирээм.

1971 чылдын декабрыда обкомунун чөвөдизге президиуму, БИЖМ Кыя обкомунун чөвөдизге Чырдыкшиңан министрлик уауу амыл-атылганда амылган турар ачыктарыныс «Аныяк амыл-ипиниң бугулу» — ортамк эртеминин массалык шимчозшкынын көрдүгөн чорудар дугайында тусгай доктаалы дүшүттүр алган. Мында ачыктарыныс көзөңгө (сөөлүг) болгаш бот-өрдөлгөн школарарыныс өрөөдиз-кижизилдиге амыл улам ийи сөзүмүрүмүз чөвөдизге амыл турар.

Бо айтырыг бистин республикага көчүп чугула болгаш оң-шалаа тургустунган айтырыг болуп турар. Иланын амылдан турар ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн хаара турган чүтүдә, чүге дээр партиянын XXIV съездинин салган сорулаалы — бугу-винти ортамк өрөөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Бистин республикада ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн чөвөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Бо айтырыг бистин республикага көчүп чугула болгаш оң-шалаа тургустунган айтырыг болуп турар. Иланын амылдан турар ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн хаара турган чүтүдә, чүге дээр партиянын XXIV съездинин салган сорулаалы — бугу-винти ортамк өрөөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

АНЫЯК КИЖИ БУРУЗУНГЕ ОРТУМАК ЭРТЕМ

Ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн чөвөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Бо айтырыг бистин республикага көчүп чугула болгаш оң-шалаа тургустунган айтырыг болуп турар. Иланын амылдан турар ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн хаара турган чүтүдә, чүге дээр партиянын XXIV съездинин салган сорулаалы — бугу-винти ортамк өрөөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Бо айтырыг бистин республикага көчүп чугула болгаш оң-шалаа тургустунган айтырыг болуп турар. Иланын амылдан турар ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн хаара турган чүтүдә, чүге дээр партиянын XXIV съездинин салган сорулаалы — бугу-винти ортамк өрөөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн чөвөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Бо айтырыг бистин республикага көчүп чугула болгаш оң-шалаа тургустунган айтырыг болуп турар. Иланын амылдан турар ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн хаара турган чүтүдә, чүге дээр партиянын XXIV съездинин салган сорулаалы — бугу-винти ортамк өрөөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Бо айтырыг бистин республикага көчүп чугула болгаш оң-шалаа тургустунган айтырыг болуп турар. Иланын амылдан турар ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн хаара турган чүтүдә, чүге дээр партиянын XXIV съездинин салган сорулаалы — бугу-винти ортамк өрөөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн чөвөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Бо айтырыг бистин республикага көчүп чугула болгаш оң-шалаа тургустунган айтырыг болуп турар. Иланын амылдан турар ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн хаара турган чүтүдә, чүге дээр партиянын XXIV съездинин салган сорулаалы — бугу-винти ортамк өрөөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Бо айтырыг бистин республикага көчүп чугула болгаш оң-шалаа тургустунган айтырыг болуп турар. Иланын амылдан турар ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн хаара турган чүтүдә, чүге дээр партиянын XXIV съездинин салган сорулаалы — бугу-винти ортамк өрөөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн чөвөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Бо айтырыг бистин республикага көчүп чугула болгаш оң-шалаа тургустунган айтырыг болуп турар. Иланын амылдан турар ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн хаара турган чүтүдә, чүге дээр партиянын XXIV съездинин салган сорулаалы — бугу-винти ортамк өрөөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

Бо айтырыг бистин республикага көчүп чугула болгаш оң-шалаа тургустунган айтырыг болуп турар. Иланын амылдан турар ачыктарыныс негедер болгаш бот-өрдөлгөн хаара турган чүтүдә, чүге дээр партиянын XXIV съездинин салган сорулаалы — бугу-винти ортамк өрөөдизге шилчире-биле бо айтырыг шийтпир-левиң дөң боттасмыс.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ

Кызыл, Шегиния-Бривчешко кудумчуу, бажын №3. ТЕЛЕФОНЫ: Редакторуну 24-63, редакторуну ораакчыларын 35-24, пропаганда кылдынын 23-54, харысалагы секретарын 23-35, партияга амылдар кылдынын 23-54, култура кылдынын 22-64, кагаз кылдынын 21-17, улестир кылдынын 22-64, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонго жооптар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлөдизинин чанында Тываның ном үндүрер чрнин республика типографиясы (Кызыл, Шегиния-Бривчешко кудумчуу 1).

Культура амыдыралының экраны

АРТИСТЕР — КӨДЭНИН АЖЫЛ-ИШЧИЛЕРИНГЕ

Тываның хожукчу-шын театрындын коллективин «Чогаал болгаш уран чүүл критикааның дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалы партиядың болгаш комсомол организацианын амык хураалына чугаалашкы. Артистерин чогаалчы мергежилдини ном сонуграл улам сайырлап бийкыргалары уу доктаал уауу ужу-жур-дугула болуру чугаалаар. Иччанган кала ишанир, сорулаалар бистин коллективтин мурнунда салган.

Делегейде сурагыш шын чогаалчыны В. Шекспирин «Ромео биле Джульетта» деп ишанип жоюкта чаа тургустунган болгай бис. Ам ул шипин театры артистери көдөниң амык-ипинчеринге барааларды-биле алгашканын. Чаа шипин Улу-Хем, Чөөн-Хемчик, Барыш-Хемчик, Бай-Тайга райошарыныс амык-ипинчерин сонуграл көрээр. Артистер күзү дөңгө, уауу-жур-дугула барышта байкыларга ойнаар аргалар, чүге дээр бичин каубтары шимке-касталга дөң өске-даа чүүдери бүрүн ажылаары болдуныс.

Артистерин Б. Ф. Бады-Сагаан дурткан өске бир болуу «Балзынчыныс калай-лашышкыныс» деп комедианы Эрзин, Тее-Хем, Өвүр болган барыш районларын көркүчүрине ойнап күзүлдерине бала-ла үнүшкөн.

Театрыныс өрүс болуу «Хатм холдан дил» деп уруларга шипин Бин-Хем районо чөвөдизиникин ойнап чоруп турар.

Театр чоңку үеде А. Фадеевтин «Кийиз» деп ишанип өрүс, тыва артистерин киржилгеси-биле ботталдырар деп турар.

А. ХЕРТЕК.

АНЫЯК ГИМНАСТАРНЫҢ МАРГЫЛААЗЫ

ВЛКСМ-ниң Кызыл хооронунда шимчозшкы дөң ийи-сөзүмүзүнүн школарарыныс шимчозшкына маргылаазы хооранын «Күн-култура» башкылыгына ийи хун үргүзүлгөн.

Спорт мастерине кандидат программаны дөң маргылаагы эң чарын көргүзүлгөн №7 школарыныс өрөөшкүнчү Инал Талача көргүсүн. Бирги чери булардын-биле алган. Ол-ла школарыныс өрөөшкүнчү Г. Куулар ийин, Г. Огнева үңкү чертерин көрөр.

Маргылаа ийи-ла күзүлдер болгаш хостуг күзүлдер

ийи программа-биле эртин. Аныа 100 амык гимнастар ийиришкен. Эр удустан бирги разряды дөң көргүзүлгөн №11 школарыныс өрөөшкүнчү В. Жукун чемпиоң атты келди алган.

«Номалда» дайы-биле бирги черин №1 школарыныс, ийгилик — №11, үшкүдүн — №7 школарыныс аныяк спортчулары алгавар.

Маргылааның түндүгүндө ВЛКСМ-ниң Кызыл хооронунун бирги секретары В. Владиславович гимнастар бажын черинин, шаңчалдарын тывыска.

(Бистин корр.).

Көдөң клубта

Суббота кежээге, Суурвуд удуу биче чоң клубту доозурурун, «Тыва» совхозта амылдан комитетинин даргазы В. Д. Монгуш эстеттинин ишанилдигези хамаарыштыр чүве чугаалаар. Тее-Хем суурунчун ийи-шөрөлөрүнүн чурал амылдан ийи-шөрөлөрүнүн түшүдүлү оң хун үндүргөн.

Караван-биле турган, ондун чүрүктөр, дөңгөлдүктер, пейзаж, кыштан оң чаан ийи-бүрү дини амылдан дүрүлгү — шипу-жү ажы амылдар дөңгөлдүгөн.

Ол кежээге «Уран чургаалы хевирлер», «Караван-биле чургуру», «Илал даптан хевирлерин дүрүлгү», «Шимке-касталгалы чургаал» деп ийелгелерин башкылар И. Ч. Ооржак, Б. Т. Алтырак, Ч. Д. Ондар номчавар.

Делегейге кирген амылдарын тусгай комиссия түзүп. Делегейге ийни классы өрөөшкүнчүдөгү эгелеш, пионерлер, комсомолчулар, амылчылар, башкылар киргиле. Бирги черин башкы Б. Т. Алтырак, ийинчиси — комсомолчу М. Б. Караван алган, мактанавар.

Б. Ангараактын «В. И. Ленин», «Тайбын найрала» деп чуруктары, М. Каравантын «Володи Ульянов дорт харымда», «Ю. А. Гагарин» деп амылдары, О. Ооржактын амыл ойнап «Аманын ыры», «Тузуушкун мурнунда» болган өске-даа амылдары көркүчүлери сонуграткан.

О. ЧАН-О.Л. Чөөн-Хемчик район.

БЕЛЕТКЕЛ КАЛБАР

Эрзи-Барыштын көдөң Култура бажынының бот-тының уран чүүл коллективин көрдөгү белектерди калбарган. Суурда 14 артисти бар. Оларнын концерттери

Мячилик хоккей

Мячилик хоккей талаа-биле Бай-Тайга райондун бирги чери дөң маргылаа болган. Аныа дорт ийилдик команда киргиле.

Ийи хун үргүзүлгөн маргылааның түндүгүндө «Мурнык» колхозтуң спортсурлары тиндөө. Ийин чери «Талаа»

телевидение

МАРТ 2-ДЕ

МОСКВАДА

17.25 — Дамчыдыгыяң программаны, 17.30 — Сөөлүг мэдээлери, 17.40 — «Бережилдер дайы». Уран-чечен телефамында башталгы үндүргүлгөн.

18.50 — «Мүдүсүмүз» уктуруу амылдан, Композитор Л. Арнавасье, 19.30 — А. И. Островский — «Кирпилеске кирпилес» теле-фильм башталгы үндүргүлгөн. 20.45 — 20.55 —

0.5. өскөлөргө 5-10 градус соор.

Кызыл шакар буудуулар, чагыс Чөөн угуланышкынын хат кошкы болуу. Агаарың температурасы 10-15 градус соор.

Редактор В. С. ШАРВАНИ.

Кинотеатрларда

МАРТ 2-ДЕ

«НАИВРАТЬ»: «Туманың дүң» 10, 11.45, 13.30, 15.15, 17, 18.45, 20.30 шактарда.

«РАА-ХЕМ»: «Чогаалчы» — «Шубустан чамачарык» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

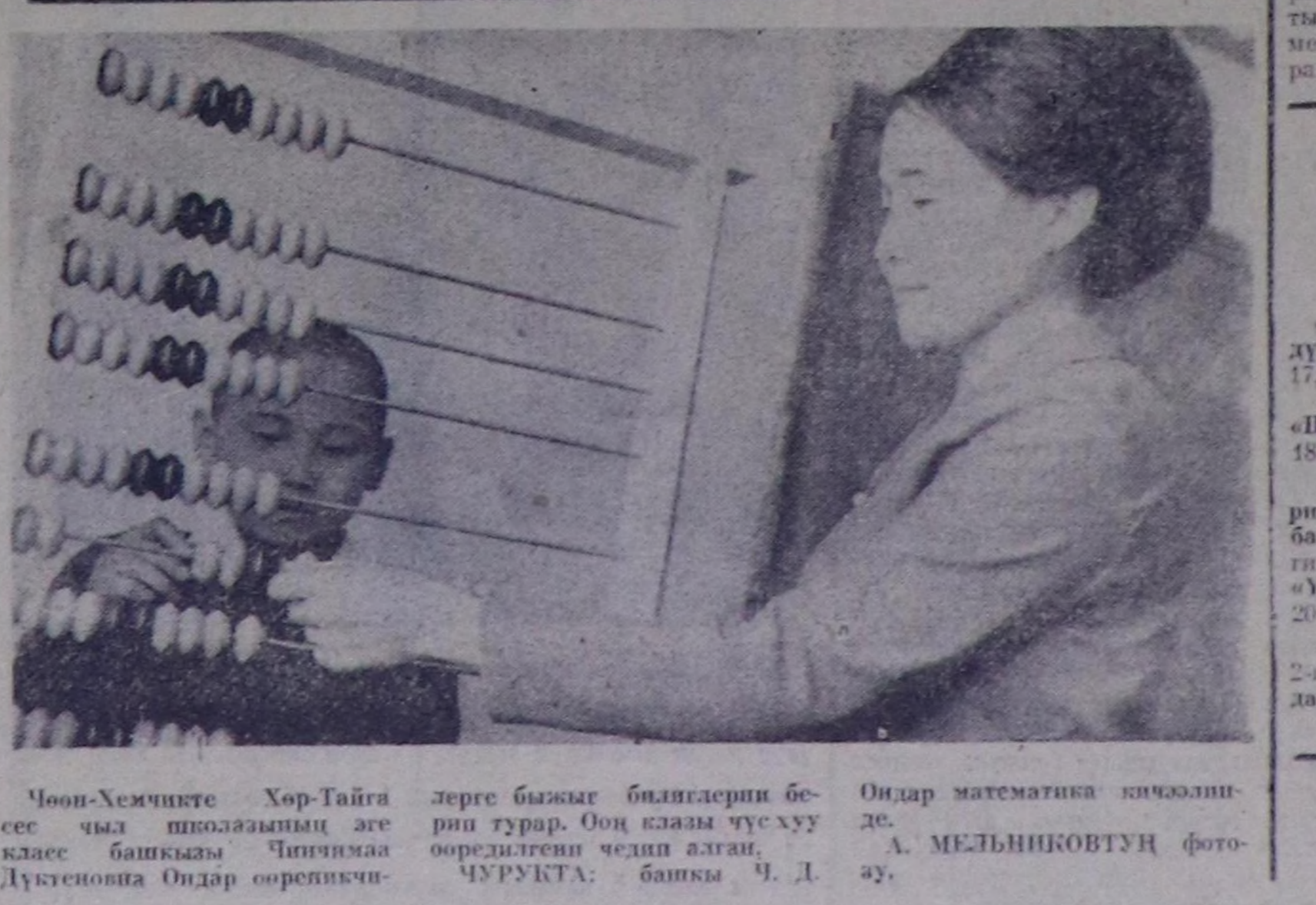
«ПИОНЕР»: «Россия имперализм дүжүлгө болгаш база катар туттурбаттар» (1-ги, 2-ги көзөктөр) 9.20, 11, «Уш херечи» 12, 16.40, 18.40, 20.40 шактарда.

«ВОСТОК»: «Вржак» (1-ги, 2-ги көзөктөр) 14.50, 20, «Солдарт фронтудан ээн келген»

18.10 шактарда. «ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Уауу чаштың чараш кыс Варвара» 16.30, «Хамра» (1-ги, 2-ги көзөктөр) 20 шактарда.

«КОМПЛЕКТИК» ЭКСПЕДИЦИЈАНЫҢ КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Клоуныңды» 11, «Теттич, мен...» 18.20, 20.50 шактарда.

«СОВЕТ ТЫВАННЫҢ И ЧЫЗЫ» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Дөңгө ийи-шөрөлөрүнүн хат» 16, 19.30 шактарда.

Чөөн-Хемчикте Хөр-Тайга өсө чыл шипанын ала класс башкысы Тимияла Луктеповка Ондар өрөөшкүнчү-лерге бажык биликтерин берип турар. Оон класн чүсхүү өрөөшкүнчү чеди алган. ЧУРУКТА: — банки Ч. Д. Ондар математика класын дөң.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ фотоу.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ

Кызыл, Шегиния-Бривчешко кудумчуу, бажын №3. ТЕЛЕФОНЫ: Редакторуну 24-63, редакторуну ораакчыларын 35-24, пропаганда кылдынын 23-54, харысалагы секретарын 23-35, партияга амылдар кылдынын 23-54, култура кылдынын 22-64, кагаз кылдынын 21-17, улестир кылдынын 22-64, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонго жооптар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлөдизинин чанында Тываның ном үндүрер чрнин республика типографиясы (Кызыл, Шегиния-Бривчешко кудумчуу 1).

ТС-00367.

Солун неделяда 6 катап үнер